

Oikeusneuvos Anne Nenonen

2.3.2026

KHOhal/465/2026

Eduskunnan talousvaliokunnalle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI JULKISISTA HANKINNOISTA JA KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUKSISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 2/2026 vp)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (hankintalaki), vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (erityisalojen hankintalaki), rikosrekisterilakia sekä vesihuoltolakia. Talousvaliokunta on pyytänyt korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä. Lausuntona esitetään kunnioittavasti seuraava:

Hankintalain 11 luvun säännökset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että hankintalain 11 luvun säännöksiä sovellettaisiin kansallisten hankintojen lisäksi myös sosiaali- ja terveyspalvelujen hankintaan sekä muihin liitteen E mukaisiin palveluhankintoihin ja että hankintalain säännöksiin tehtäisiin tästä johtuvat muutokset.

Hankintalain 99 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti. Momentin mukaan sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun luvun mukaisiin hankintoihin voidaan soveltaa 65 §:n markkinakartoitusta ja 96 §:n poikkeuksellisen alhaista tarjousta koskevia säännöksiä.

Momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan 65 §:n markkinakartoitusta sekä 96 §:n poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia koskevia säännöksiä voitaisiin soveltaa myös lain 11 luvussa säädettyihin hankintoihin. Perustelujen mukaan 11 luvun mukaisiin hankintoihin sovellettaisiin 65 § ja 96 §:ää, ellei hankintayksikkö nimenomaisesti olisi hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai muissa hankinta-asiakirjoissa toisin ilmoittanut. Perustelujen mukaan hankintayksikön tulisi tällöin kuvata yksiselitteisesti, miltä osin se tulisi poikkeamaan edellä mainituista.

Ehdotetun hankintalain 99 §:n 3 momentin sanamuoto ei vastaa sen yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttua.

Hankintalain 105 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Ehdotetun momentin mukaan ehdokkaiden ja tarjoajien sulkemisessa tarjouskilpailun ulkopuolelle ja soveltuvuutta koskevien vaatimusten asettamisessa voidaan 25 §:n mukaisessa, vähintään kansallisen kynnysarvon suuruudessa hankinnassa noudattaa, mitä 80–86 ja 88 §:ssä säädetään, jollei hankintayksikkö toisin hankinta-asiakirjoissa ilmoita. Ehdotetun momentin mukaan poissulkemisperusteita voidaan soveltaa myös alihankkijoihin tai voimavarayksiköihin.

Korkeimman hallinto-oikeuden henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla www.kho.fi
Uppgifter gällande behandlingen av personuppgifter i högsta förvaltningsdomstolen och dataskydd finns tillgängliga på www.hfd.fi

Momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että kansallisissa hankinnoissa ehdokkaiden, tarjoajien, näiden voimavarayksiköiden tai alihankkijoiden sekä niihin johto- ja valvontavaltaa käyttävien henkilöiden poissulkemisen perusteiden arvioimiseen sovellettaisiin 88 §:ää sekä alihankkijoiden ja voimavarayksiköiden vaihtamista koskevia 78 ja 92 §:ää, ellei hankintayksikkö nimenomaisesti olisi hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai muissa hankinta-asiakirjoissa toisin ilmoittanut. Perustelujen mukaan tällöin hankintayksikön tulisi kuvata yksiselitteisesti, miltä osin se tulisi poikkeamaan edellä mainituista.

Hankintalain 105 §:n 2 momentin sanamuotoa on tarpeen täsmentää sen perusteluja vastaavaksi siten, että momentissa mainittuja säännöksiä sovelletaan, jollei hankintayksikkö toisin hankinta-asiakirjoissa ilmoita.

Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan hankintalain 154 §:n 3 momenttia muutettavan siten, että markkinaoikeus voisi määrätä tehottomuusseuraamuksen, seuraamusmaksun taikka lyhentää hankintasopimuksen sopimuskautta myös kansallisen kynnysarvon ylittävissä rakennusurakoissa. Momentin yksityiskohtaisten perustelujen mukaan muutos vastaisi hankintalain 141 §:ään esitettyä muutosta. Viimeksi mainitun pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi tehdä esityksen markkinaoikeudelle myös hankintalain vastaisesta suorahankinnasta, joka on koskenut kansallisen kynnysarvon ylittävää rakennusurakkaa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä määrättävistä seuraamuksista säädetään hankintalain 159 §:ssä.

Hankintalain 154 §:n 3 momentin muuttaminen ehdotetulla tavalla tarkoittaa, että kansallisen kynnysarvon ylittävää rakennusurakkaa koskevassa valitusasiassa asianosaiseksi katsottava alalla toimiva potentiaalinen tarjoaja voisi vaatia tehottomuusseuraamuksen määräämistä vedoten hankintalain 156 §:n 1 momentin 1 kohdan edellytyksen täyttymiseen. Hankintalain 158 §:n perusteella markkinaoikeus voi pykälässä säädetyin edellytyksin määrätä hankintayksikön maksamaan valtiolle seuraamusmaksun ja lyhentää hankintasopimuksen sopimuskauden päättymään määräämänsä ajan kuluttua.

Esityksen pääasiallisia vaikutuksia koskevassa osuudessa kohdassa ”5.9 Hankintojen valvonta” on todettu, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston hankintavalvonnan toimivallan laajentamisen vaikutusten arvioidaan olevan vähäisiä markkinaoikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja että korkeimpaan hallinto-oikeuteen voi valittaa ilman valituslupaa ainoastaan seuraamusmaksun määräämistä koskevasta markkinaoikeuden päätöksestä. Markkinaoikeudelle tehdystä valituksesta määrättäviin seuraamuksiin ei ole tässä yhteydessä viitattu.

Hallituksen esityksessä ei ole käsitelty hankintalain 154 §:n 3 momentin muutoksen merkitystä kansallisen kynnysarvon ylittäviä rakennusurakoita koskevissa valitusasioissa. Seuraamusjärjestelmän yhdenmukaisuus Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen ja valituksen johdosta määrättävissä seuraamuksissa on sinänsä perusteltua. Suorina valituksena korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltävät asiat eivät kuitenkaan rajoittuisi pelkästään Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä määrättyihin seuraamusmaksuasioihin.

Sidosyksikköasema vesihuollossa

Hallituksen esityksessä ehdotetaan vesihuoltolakiin lisättäväksi uusi 4 f §, jossa säädettäisiin poikkeus hankintalain 15 §:n 1 momentin mukaisesta sidosyksikön kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimuksesta.

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa lausutaan, että suurin osa vesihuollosta kuuluu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan, jolloin vesihuollon sidosyksiköihin ei sovelleta kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta. Perustelujen mukaan sen sijaan yksinomaan jäteveden tai huleveden poisjohtaminen tai käsittely ei kuulu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan, vaan niiden hankintoihin sovelletaan hankintalakia. Perustelujen mukaan näin ollen hankintalakiin ehdotettu sidosyksikön vähimmäisomistusvaatimus kohdistuisi ilman poikkeussäännöstä yksinomaan jätevesihuoltoa tai huleveden viemäröintiä harjoittaviin vesihuoltolaitoksiin ja tukkuvesihuoltolaitoksiin.

Hankintalaissa säädetään hankintamenettelystä, jota hankintayksiköiden on noudatettava. Edellä tarkoitettu poikkeus olisi syytä sisällyttää hankintalakiin tai vähintäänkin viitata hankintalain säännöksissä vesihuoltolakiin sisältyvään poikkeukseen, sekä määritellä, mitä toimintaa kyseinen poikkeus koskee.